

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2

การจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข

ระบบบัญชาการเหตุการณ์

และศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน

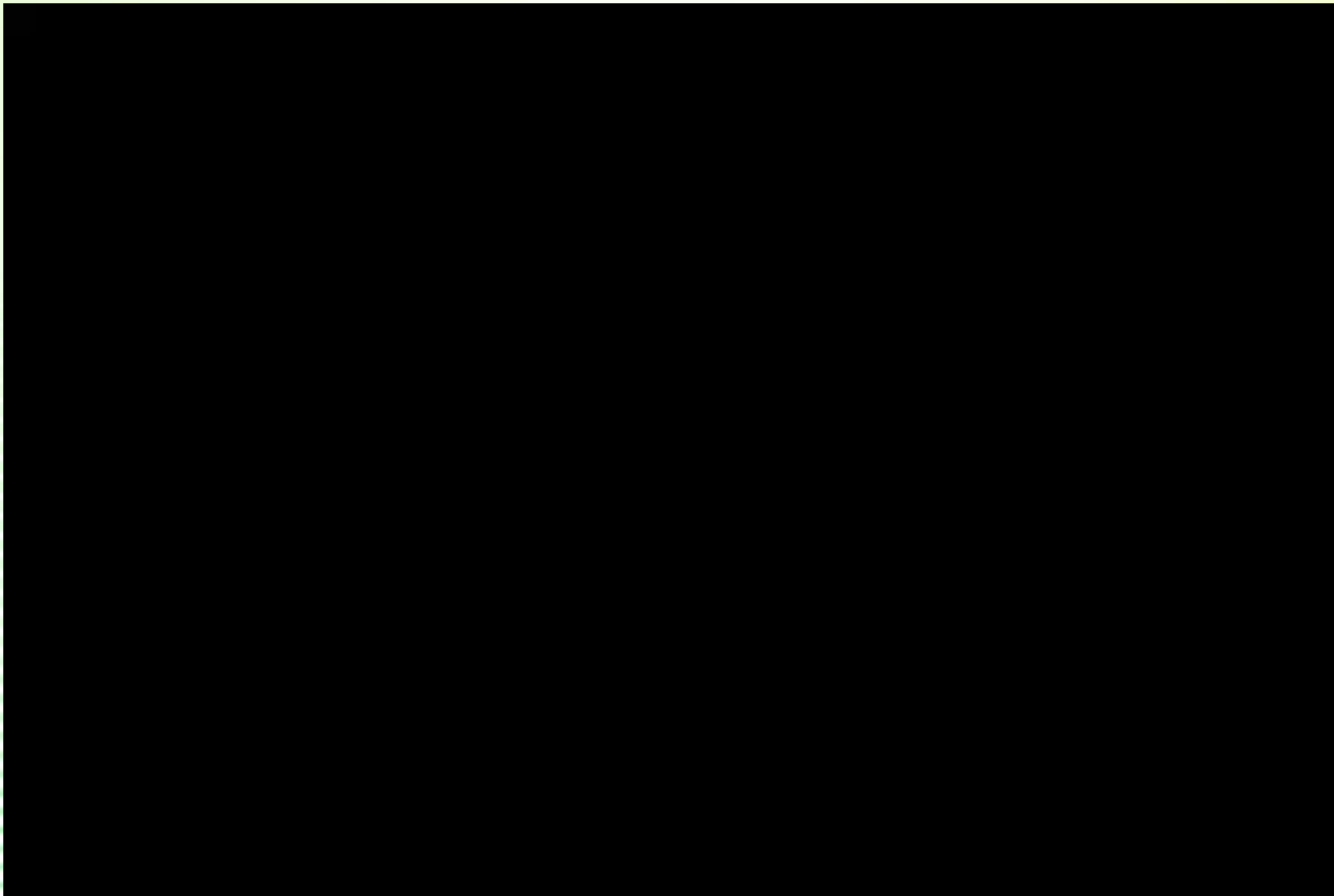
การจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข ระบบบัญชาการเหตุการณ์และศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข กรมควบคุมโรค

Public Health Emergency Management, Incidence Command System and Emergency Operations Center, Department of Disease Control. (PHEM, ICS & EOC)

กรมควบคุมโรค
DEPARTMENT OF DISEASE CONTROL

ภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข สี่หามิ ประเทศญี่ปุ่น

การจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข ระบบบัญชาการเหตุการณ์และศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข กรมควบคุมโรค
Public Health Emergency Management, Incidence Command System and Emergency Operations Center, Department of Disease Control. (PHEM, ICS & EOC)

กรมควบคุมโรค
DEPARTMENT OF DISEASE CONTROL

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

1. มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข
2. มีความรู้ ความเข้าใจในระบบบัญชาการเหตุการณ์และศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน

สาธารณสุขภัย

- หมายถึง อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง โรคระบาดในมนุษย์ โรคระบาดสัตว์ โรคระบาดสัตว์น้ำ การระบาดของศัตรูพืช ตลอดจนภัยอื่นๆ อันมีผลกระทบต่อสาธารณสุข
- อาจเกิดจากธรรมชาติ มีผู้ทำให้เกิดขึ้น อุบัติเหตุ หรือเหตุอื่นใด
- ก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตร่างกายของประชาชนหรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐ
- รวมถึงภัยทางอากาศและการก่อวินาศกรรมด้วย

ที่มา : ตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550

ขอบเขตสาธารณสุขภัยตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ

- **ด้านสาธารณสุข ประกอบด้วย 14 ประเภทภัย คือ**

- 1) อุทกภัยและดินโคลนถล่ม
- 2) ภัยจากพายุหมุนเขตร้อน
- 3) ภัยจากอัคคีภัย
- 4) ภัยจากสารเคมีและวัตถุอันตราย
- 5) ภัยจากการคมนาคมและขนส่ง
- 6) ภัยแล้ง
- 7) ภัยจากอากาศหนาว
- 8) ภัยจากไฟฟ้าและหมอกควัน
- 9) ภัยจากแผ่นดินไหวและอาคารถล่ม
- 10) ภัยจากคลื่นสึนามิ
- 11) ภัยจากโรคระบาดในมนุษย์
- 12) ภัยจากโรค แมลง สัตว์ ศัตรูพืชระบาด
- 13) ภัยจากโรคระบาดสัตว์และสัตว์น้ำ
- 14) ภัยจากเทคโนโลยีสารสนเทศ

- **ด้านความมั่นคง ประกอบด้วย 4 ประเภทภัย คือ**

- 1) ภัยจากการก่อวินาศกรรม
- 2) ภัยจากทุ่นระเบิดกับระเบิด
- 3) ภัยทางอากาศ
- 4) ภัยจากการชุมนุมประท้วงและก่อการจลาจล

“ภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข” คืออะไร ?

“ภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข” (Public Health Emergency) ถือเป็น “สาธารณสุขภัย” ที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต สร้างความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชน และเกิดผลกระทบกับสิ่งแวดล้อม

“ภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข” จึงหมายถึง เหตุการณ์การเกิดโรคและภัยคุกคามสุขภาพ

มีลักษณะเข้าได้กับเกณฑ์อย่างน้อย 2 ใน 4 ประการ

- ทำให้เกิดผลกระทบทางสุขภาพอย่างรุนแรง
- เป็นเหตุการณ์ที่ผิดปกติหรือไม่เคยพบมาก่อน
- มีโอกาสที่จะแพร่ไปสู่พื้นที่อื่น
- ต้องจำกัดการเคลื่อนที่ของผู้คนหรือสินค้า

การจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข ระบบบัญชาการเหตุการณ์และศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข กรมควบคุมโรค

Public Health Emergency Management, Incidence Command System and Emergency Operations Center, Department of Disease Control. (PHEM, ICS & EOC)

กรมควบคุมโรค
DEPARTMENT OF DISEASE CONTROL

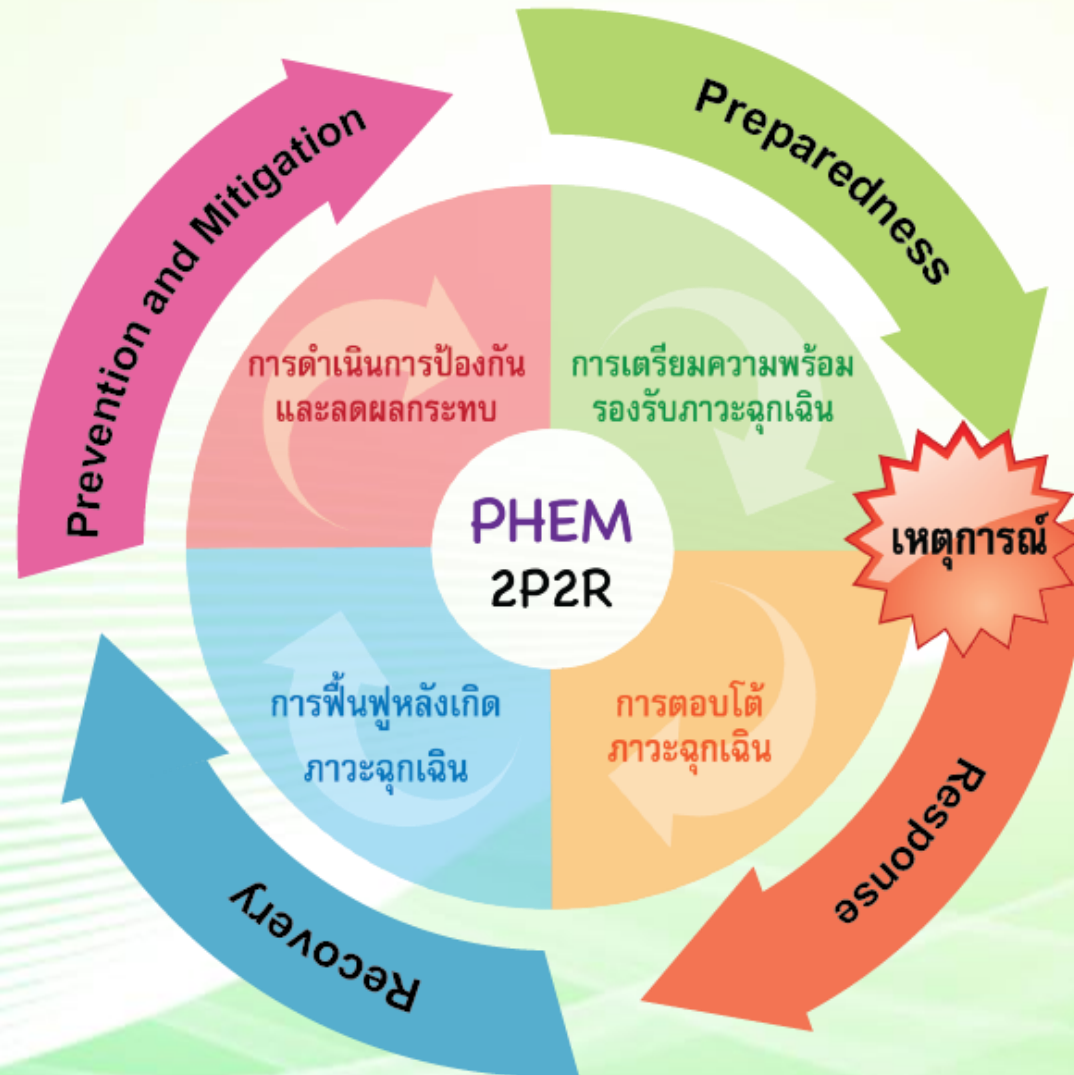

การจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข ระบบบัญชาการเหตุการณ์และศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข กรมควบคุมโรค

Public Health Emergency Management, Incidence Command System and Emergency Operations Center, Department of Disease Control. (PHEM, ICS & EOC)

การจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข (Public Health Emergency Management, PHEM)

การจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข ระบบบัญชาการเหตุการณ์และศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข กรมควบคุมโรค

Public Health Emergency Management, Incidence Command System and Emergency Operations Center, Department of Disease Control. (PHEM, ICS & EOC)

กรมควบคุมโรค
DEPARTMENT OF DISEASE CONTROL

การเตรียมการตามระดับภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข

การแบ่งระดับสาธารณสุขภัยและการบัญชาการเหตุการณ์

ตาม พ.ร.บ.ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

แบ่งเป็น 4 ระดับ โดยพิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ ประกอบด้วย สภาพพื้นที่ จำนวนประชากร ความซับซ้อน หรือความสามารถในการจัดการสาธารณสุข ตลอดจนศักยภาพด้านทรัพยากร ซึ่งผู้มีอำนาจตามกฎหมายใช้ดุลยพินิจในการตัดสินใจเกี่ยวกับความสามารถในการเข้าควบคุมสถานการณ์เป็นหลัก ดังนี้

ระดับ	การจัดการ	ผู้มีอำนาจตามกฎหมาย
1	สาธารณสุขขนาดเล็ก	ผู้อำนวยการอำเภอ ผู้อำนวยการท้องถิ่น และ/หรือ ผู้ช่วยผู้อำนวยการกรุงเทพมหานคร ควบคุมและสั่งการ
2	สาธารณสุขขนาดกลาง	ผู้อำนวยการจังหวัด หรือผู้อำนวยการกรุงเทพมหานคร ควบคุม สั่งการ และบัญชาการ
3	สาธารณสุขขนาดใหญ่	ผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ควบคุม สั่งการ และบัญชาการ
4	สาธารณสุขร้ายแรงอย่างยิ่ง	นายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย ควบคุม สั่งการ และบัญชาการ

สำหรับการยกระดับการจัดการสาธารณสุขเป็นระดับ 3 และระดับ 4 ผู้มีอำนาจตามกฎหมายจะใช้ดุลยพินิจพิจารณาจากปัจจัยดังกล่าวอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างประกอบกันเป็นเกณฑ์เสนอผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติพิจารณาตัดสินใจ

ศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินคืออะไร ?

- ห้องบัญชาการเหตุการณ์
- ห้องทำงานของผู้บัญชาการเหตุการณ์ (ปฏิบัติงานเต็มเวลา)
จนกว่าเหตุการณ์จะคลี่คลาย
- ห้อง EOC มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้
  - กำลังคนที่มีสมรรถนะ (Staff)
  - ห้องและอุปกรณ์ (Stuff): คอมพิวเตอร์ เครื่องมือระบบสื่อสาร ฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
  - ระบบงาน (System): แผนปฏิบัติการ มาตรฐานการปฏิบัติงาน (SOP) และงบประมาณ

กำลังคนที่มีสมรรถนะ (Staff)

- ระบบการจัดการภาวะฉุกเฉินต้องมีแผนระดมทรัพยากร โดยเฉพาะการระดมอัตรากำลัง (surge capacity plan)
- ในองค์กรใดๆ ต้องสามารถแบ่งภารกิจเป็น 2 ประเภท
  - ภารกิจสำคัญจำเป็น ไม่สามารถหยุดการทำงานได้ หากต้องหยุดการทำงานจะก่อให้เกิดผลเสียต่อประชาชนอย่างร้ายแรง
  - ภารกิจที่สามารถหยุดดำเนินงานลงได้ชั่วคราว
- ในภาวะฉุกเฉิน ผู้บริหารองค์กรต้องจัดการทรัพยากรบุคคลให้เหมาะสม เพื่อให้มีบุคลากรเพียงพอในการปฏิบัติภารกิจสำคัญจำเป็น และภารกิจจัดการภาวะฉุกเฉิน

No surge capacity plan = No Emergency Operation

การจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข ระบบบัญชาการเหตุการณ์และศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข กรมควบคุมโรค

Public Health Emergency Management, Incidence Command System and Emergency Operations Center, Department of Disease Control. (PHEM, ICS & EOC)

กรมควบคุมโรค
DEPARTMENT OF DISEASE CONTROL

กำลังคนที่มีสมรรถนะ (Staff)

- หน่วยงานต้องกำหนดและวางแผนแบ่ง “บุคลากรที่สามารถระดมมาช่วยดำเนินการในภาวะฉุกเฉินได้ (emergency staff)” โดยให้รับผิดชอบกลุ่มภารกิจต่างๆ อย่างเหมาะสม
- เมื่อมีการกำหนด emergency staff อย่างชัดเจนว่าใครต้องรับผิดชอบอะไรในภาวะฉุกเฉิน องค์กรต้องจัดให้มีการฝึกอบรมความรู้และทักษะแก่ emergency staff เหล่านั้นเพื่อให้สามารถไปปฏิบัติงานได้จริง เมื่อมีภาวะฉุกเฉินเกิดขึ้น
- เมื่อมีภาวะฉุกเฉินเกิดขึ้น ก็สามารถระดมบุคลากรมาร่วมปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม

No surge capacity plan = No Emergency Operation

การจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข ระบบบัญชาการเหตุการณ์และศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข กรมควบคุมโรค

Public Health Emergency Management, Incidence Command System and Emergency Operations Center, Department of Disease Control. (PHEM, ICS & EOC)

กรมควบคุมโรค
DEPARTMENT OF DISEASE CONTROL

สถานที่และอุปกรณ์ที่จำเป็น (Stuff)

- ห้องสำหรับให้ทีมปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินทำงาน
- โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ
- ระบบข้อมูลที่มีความรวดเร็ว ถูกต้อง ทันสถานการณ์ และสามารถเชื่อมโยงได้
- ระบบแสดงผลการประมวลผลข้อมูลข่าวสาร
- ระบบสื่อสาร

ระบบบัญชาการเหตุการณ์

- ระบบการบริหารจัดการที่ใช้เพื่อการบังคับบัญชา สั่งการ ควบคุม และประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในสถานการณ์เฉพาะ ระบบดังกล่าวเป็นระบบปฏิบัติการเพื่อการระดมทรัพยากรไปยังที่เกิดเหตุ เพื่อบริหารจัดการเหตุฉุกเฉินให้สามารถปกป้องชีวิต ทรัพย์สินและสิ่งแวดล้อมได้อย่างบรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ
- ช่วยในการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์ของระบบบัญชาการเหตุการณ์

- 1) เพื่อหยุดยั้งและ/หรือลดผลกระทบจากภาวะฉุกเฉินหรือสถานการณ์รุนแรงจากโรคและภัยสุขภาพ และเพื่อให้เหตุการณ์กลับสู่สภาวะปกติในระยะเวลาที่สั้นที่สุด
- 2) ให้มีความปลอดภัยทั้งผู้ปฏิบัติงานและผู้เสี่ยงต่อภัยสุขภาพ
- 3) เพื่อระดมทรัพยากร และบริหารจัดการอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ

ประโยชน์ของระบบบัญชาการเหตุการณ์

- 1) สามารถจัดการเหตุการณ์ฉุกเฉินได้ทุกโรคและภัยสุขภาพ
- 2) ประสิทธิภาพดีกว่าการใช้ระบบการทำงานแบบปกติตอบโต้เหตุการณ์ในภาวะฉุกเฉิน
- 3) ผู้ปฏิบัติงานจากหลายหน่วยงานสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างเป็นระบบและรวดเร็ว
- 4) เป็นระบบบัญชาการเหตุการณ์ที่มีเอกภาพ ด้วยหลักการ ผู้ปฏิบัติงานแต่ละคนจะรับคำสั่งจากหัวหน้าโดยตรงเพียงคนเดียว

ระบบบัญชาการเหตุการณ์

ผู้บัญชาการเหตุการณ์

- เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์
- เจ้าหน้าที่ด้านความปลอดภัย
- เจ้าหน้าที่ประสานงาน

กลุ่มปฏิบัติการ

กลุ่มแผนงาน

กลุ่มสนับสนุน

กลุ่มบริหาร

(ตัวอย่าง)

การจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข ระบบบัญชาการเหตุการณ์และศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข กรมควบคุมโรค

Public Health Emergency Management, Incidence Command System and Emergency Operations Center, Department of Disease Control. (PHEM, ICS & EOC)

กรมควบคุมโรค
DEPARTMENT OF DISEASE CONTROL

สถานการณ์ที่สามารถนำระบบบัญชาการเหตุการณ์มาใช้ได้

การจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข ระบบบัญชาการเหตุการณ์และศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข กรมควบคุมโรค
Public Health Emergency Management, Incidence Command System and Emergency Operations Center, Department of Disease Control. (PHEM, ICS & EOC)

เครื่องมือที่ใช้ในการจัดภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข

- กฎอนามัยระหว่างประเทศ (IHR 2005) และวาระความมั่นคงด้านสุขภาพโลก (GHSA)
- พ.ร.บ. ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550
- พ.ร.บ. การแพทย์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2551
- **พ.ร.บ. โรคติดต่อ พ.ศ. 2558**

ผู้บัญชาการ/ผู้อำนวยการ

ศูนย์ข้อมูลประชาสัมพันธุ์ร่วม

ที่ปรึกษา/ผู้เชี่ยวชาญ

ศูนย์ประสานการปฏิบัติ

ส่วนปฏิบัติการ

ส่วนอำนวยการ

ส่วนสนับสนุน

สปจ.1 คมนาคม

สปจ.7 การสนับสนุน
ทรัพยากรทางอาหาร

สปจ.15
การต่างประเทศ

สปจ.5 การจัดการ
ในภาวะฉุกเฉิน

สปจ.2 เทคโนโลยี
สารสนเทศและการสื่อสาร

สปจ.14 การฟื้นฟูเศรษฐกิจ
การศึกษา และวัฒนธรรม

สปจ.4 ผจญเพลิง

สปจ.8 การแพทย์
และสาธารณสุข

กฎหมาย

สปจ.3 สาธารณูปโภคและ
โครงสร้างพื้นฐาน

สปจ.12 พลังงาน

สปจ.9 การค้นหาและกู้ภัย

สปจ.10 การเคมี วัตถุ
อันตราย และกัมมันตรังสี

สปจ.11 การเกษตร

สปจ.17 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สปจ.13 รักษาความสงบเรียบร้อย

สปจ.6 สวัสดิการสังคม
และความมั่นคงของมนุษย์

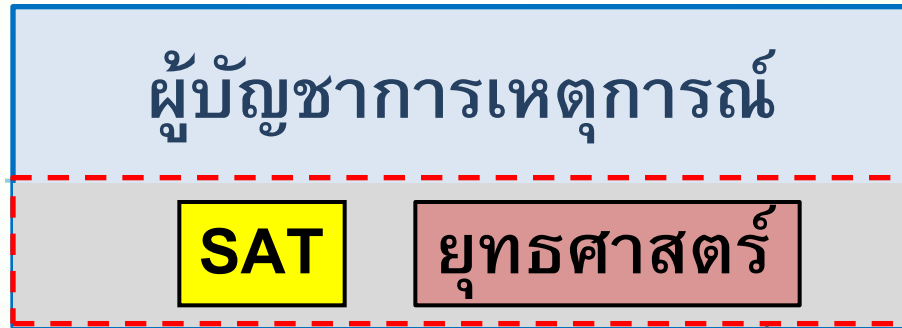
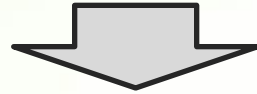
สปจ.18 งบประมาณและ
การบริจาค

การจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข ระบบบัญชาการเหตุการณ์และศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข กรมควบคุมโรค

Public Health Emergency Management, Incidence Command System and Emergency Operations Center, Department of Disease Control. (PHEM, ICS & EOC)

ระบบบัญชาการเหตุการณ์ฉุกเฉินทางสาธารณสุข

ผู้บัญชาการ

ฝ่ายข้อมูลและยุทธศาสตร์

ผู้ปฏิบัติ

Liaison

นโยบาย - ระบบ - แนวทางปฏิบัติ - แผนปฏิบัติการ

1. เร่งรัดการกำจัด และกวาดล้างโรคที่เป็นพันธะสัญญากับนานาชาติ และเป็นโรคที่ประเทศไทยสามารถควบคุมได้ระดับหนึ่งแล้ว
  - 1.1 เร่งรัดการกวาดล้างโรคโปลิโอ
  - 1.2 เร่งรัดการกำจัดโรคโรคมาลาเรีย โรคเรื้อน เอชไอวี หัด พิษสุนัขบ้า และโรคเท้าช้าง
2. พัฒนาระบบการป้องกันโรคติดต่ออันตรายอย่างเต็มที่ เพื่อลดโอกาสการระบาดของโรคติดต่ออันตรายในประเทศไทยให้เหลือน้อยที่สุด
3. ควบคุมโรคติดต่อประจำถิ่น (ได้แก่ ไข้เลือดออก ไข้หวัดใหญ่ มือเท้าปาก วัณโรค โรคติดต่อทางอาหารและน้ำ โรคที่ป้องกันได้ด้วยวัคซีน โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคติดต่อจากสัตว์สู่คน โรคที่เกิดจากจุลชีพดื้อยา โรคติดต่ออุบัติใหม่ และโรคติดเชื้อในโรงพยาบาล) ด้วยมาตรการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้โรคติดต่อประจำถิ่นส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนให้น้อยที่สุด
4. ลดการติตราหรือเลือกปฏิบัติต่อผู้ป่วยโรคติดต่อทุกชนิด

นโยบาย

ระบบ

ประเด็นยุทธศาสตร์

แนวทางปฏิบัติ

แผนปฏิบัติการ

ป้องกันโรค

นำมาตรการป้องกันโรคติดต่อที่มีประสิทธิภาพมาใช้อย่างทั่วถึง

โปรแกรมป้องกันโรค 21 โปรแกรม

โปลิโอ

โรคเอดส์

โรคไข้เลือดออก

ตรวจจับ

พัฒนาระบบการตรวจจับโรคติดต่อให้มีความรวดเร็วและแม่นยำ

Public Health Laboratory

งานควบคุมโรคติดต่อระหว่างประเทศ

การเฝ้าระวังโรค

ควบคุมโรค

ดำเนินการควบคุมโรคติดต่ออย่างรวดเร็ว เป็นระบบ มีความเป็นเอกภาพ มีประสิทธิภาพ และปลอดภัย

การดูแลรักษาผู้ป่วย

Emergency Operations Center

สื่อสารความเสี่ยง

สนับสนุน/บริหารจัดการ

พัฒนา/ปรับปรุงระบบสนับสนุนการดำเนินงานและบริหารจัดการ

การสนับสนุนและการบริหารจัดการ

การติดตามและประเมินผล

การพัฒนากำลังคน

เจ้าพนักงานควบคุมโรคติดต่อ

ประเภทที่ 1 เจ้าพนักงานควบคุมโรคติดต่อ : โดยตำแหน่ง

ตาม - ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง แต่งตั้งเจ้าพนักงานควบคุมโรคติดต่อตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 (เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด ผู้อำนวยการโรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป และโรงพยาบาลชุมชน สาธารณสุขอำเภอหรือสาธารณสุขกิ่งอำเภอ และข้าราชการที่ปฏิบัติราชการ ณ ตำแหน่งควบคุมโรคติดต่อระหว่างประเทศ)

ประเภทที่ 2 เจ้าพนักงานควบคุมโรคติดต่อ : โดยคุณสมบัติ

ตาม - ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง แต่งตั้งเจ้าพนักงานควบคุมโรคติดต่อตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560

สถานการณ์ที่กรมควบคุมโรคยกระดับ ศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน

- กรณีพบผู้ป่วยยืนยันโรคทางเดินหายใจตะวันออกกลาง (MERS)
- กรณีสถานการณ์อุทกภัยภาคใต้ (15 จังหวัด) ปี 2560
- กรณีพบผู้ป่วย/ผู้เสียชีวิตยืนยันโรคพิษสุนัขบ้า
- กรณีการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสซิกา
- กรณีพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9)

คำถามและข้อคิดเห็น

การจัดการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข ระบบบัญชาการเหตุการณ์และศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข กรมควบคุมโรค

Public Health Emergency Management, Incidence Command System and Emergency Operations Center, Department of Disease Control. (PHEM, ICS & EOC)

กรมควบคุมโรค
DEPARTMENT OF DISEASE CONTROL